

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v očno poslane kajige itd. se pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Franciškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 40.— K
pol leta . . . 20.— "
četrť leta . . . 10.— "
posamezna številka po 80 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpisne službe je plačati po 60 vin za vsako peti-vrsto. Priloge stanejo poleg pokroine še 45 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za ovrnanja je pisčati od enostojne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja uvrščenja od peti-vrste po 40 vin. Ovrnanja sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročeno, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovariša v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštai šekovni urad št. 11.197.

Reklamacije se proste poštnine.

Morituri te salutant — Jugoslavija!

Ljubljana, 17. okt. 1920.

Zgodovinska usode Poljske je prišla na Slovenijo! Sovenci krvavimo in žrtvuemo svoje narodno življenje za svobodno jugoslovansko državo; umirajoč pozdravljaja naš narod Jugoslavijo! Nasilna in imperijalistična Evropa nas razkosuje vedno bolj in mesto svoboden, postaja naš narod suženj še večih narodov, ter se z delitvijo izročaja našim sovražnikom v naroden pogin.

Leta 1866. nam je bil s plebiscitom odtrgan velik del našega naroda in slovenske zemlje (Benečija) od narodne celote. Kaj je napravila Italija z našim narodom v teh letih, do danes, nam je jasno, ker so tamošnji Slovenci narodno danes povečini že poitalijančeni in beneških Slovencev danes — že ni mnogo.

Dne 20. julija 1919 so evropski mogotci odtrgali v Parizu z mirovno pogodbo drugi del slovenskega naroda in slovenske zemlje, t. j. najzavednejši del Korotana, zibelke slovenskega naroda, brez plebiscita t. j. Kanalsko dolino in Ziljsko dolino. Slovensko Kanalsko dolino s Trbižem so izročili Italiji; slovensko Ziljsko dolino z Beljakom pa Nemški Avstriji. A nasilna nad slovenskim narodom še ni bilo dovolj!

Dne 10. oktobra 1920 je bil določen plebiscit za ostali del slovenskega Korotana, da je bila še enkrat dana Evropi možnost — vadjljiati za slovensko zemljo in za slovenski narod. Navalili so se še enkrat imperijalistični nemški in italijanski zatiralci slovenskega naroda na slovensko zemljo ter oropali nov del našega naroda na zločinski in nepošten način svobode.

V svet so poslali sledeči falsifikat plebiscita:

„Celovec, 13. oktobra. Pri seji plebiscitne komisije, ki se je vršila danes zvečer ob 22.30 in ki je bila zelo kratka, je predsednik Peck proglasil rezultat plebiscita v koroški conji A, ki je nastopil:

Rožek	za Avstrijo	1930 glasov
Borovlje	" "	6427 "
Velikovec	" "	8306 "
Pilberk	" "	5312 "
Skupaj	" "	22025 glasov
Rožek	za Jugoslavijo	2318 glasov
Borovlje	" "	4981 "
Velikovec	" "	2444 "
Pilberk	" "	5535 "
Skupaj	" "	15278 glasov
Rožek	skupaj	4298 glasov
Borovlje	" "	11408 "
Velikovec	" "	10750 "
Pilberk	" "	10347 "
Skupaj	" "	37303 glasov

Avstrija ima torej 6747 glasov večine ali pa 59%; na Jugoslavijo odpade 41% oddanih glasov.

Na vprašanje, če je to oficijelen razglas, je predsednik to potrdil. Nato je podal naš zastopnik, minister Jovanovič izjavo, da bo svojo vlado o tem obvestil in počakal njenega odgovora. Konstatira pa že sedaj, da je 15.278 Slovencev glasovalo za Jugoslavijo in da kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev na te Slovence ne bo nikdar pozabila in jih tudi ne bo zapustila. Na te izjave se je gospoda od plebiscitne komisije čudno spogledala. Predsednik Peck je bil očitno razburjen in je izjavil, da bo prihodnja seja jutri ob 11. uri predpol-dne.

Krivčnost plebiscita za Koroško je jasno izražena v besedah državnega kancelarja dr. Rennerja v narodni skupščini Nemške Avstrije, ki se je vršila po plebiscitu in se glase: „Dejstvo, da se je ozemlje s slovensko večino izjavilo za Nemško Avstrijo potrjuje našo trditve, da severno pobočje Karavank geografično in gospodarsko teži k Avstriji.“

S tem pripravlja Evropa novo delitev Slovenije in Slovencev, ker hoče izročiti 135.315 koroških Slovencev narodnemu poginu, sovražnim državam.

A s tem še ni konca razkosavanja slovenskega naroda in slovenske zemlje, ker nam zavraten Italijan pripravila s pomočjo Evrope še en črni dan, da nam ugrabi še en del slovenskega naroda in slovenske zemlje. Pohlepnost Italije sega po naši Primorski in Notranjski; pohlepnost Italije pa sega tudi celo po našem Bledu, Bohinju in Jesenicah.

Slovenski narod, ki je štel leta 1900. v Italiji še 35.000 beneških Slovencev, izgublja z 20. julijem 1919 in 10. oktobrom 1920 še 135.315 koroških Slovencev in se pripravlja nov atentat nanj, ki mu grozi odvzeti še 297.599 slovenskih rojakov v Primorju. Velika je žrtev slovenskega naroda za Jugoslavijo! Nad pol milijona narodnih bratov je izročena narodni smrti.

Koroški plebiscit je končan. Menili smo, da se sedaj poravnava krivica in nasilje Nemcev nad slovenskim narodom na Koroškem, kajti nikjer niso Nemci tako nasilno ravnali s slovenskim narodom kot na Koroškem. Pod nemško avstrijsko vlado je bilo 18.000 slovenskih otrok na Koroškem brez slovenskih šol in brez slovenskega učiteljstva. Tako nasilno so raznarodovali naš narod in tako nasilno ga nameravajo raznarodovati nadalje! Vsi Nemci, kar jih šteje danes koroška plebiscitna cona, so povečini potuljeni Slovenci!

Pod našo sedanjo jugoslovansko vlado imamo v koroški plebiscitni conji 3 meščanske in 82 ljudskih šol, skupno 85 ljudskih šol.

V te šole pohaja 12.841 otrok, in sicer: Šolski okraj Borovlje 2616 dečkov in 2579 deklic, Šolski okraj Velikovec 3891 dečkov in 3755 deklic.

Na teh šolah je poučevalo 146 učiteljev in 107 učiteljic, skupno 253 učiteljev in učiteljic.

V prvih vrstah za narodno in državno stvar na Koroškem se je pri plebiscitu borilo slovensko učiteljstvo, zato je pa sedaj tudi najbolj izpostavljeno nemški maščevalnosti.

Da delo slovenskega učiteljstva in njega velike žrtve dela pri plebiscitu niso imele onega uspeha, ki bi ga pri tej veliki požrtvovalnosti moralo imeti, je krivda v tem, ker ni imelo na Koroškem učiteljstvo ne narodni delavci one opore v naši javnosti, ki bi jo pri tako važnem vprašanju moralo imeti; ker so stankarski boji narodu absorbirali sposobnost pravega pojmovanja za narodna-obmejna vrašanja in za pomoč bratom ob meji v njihovem boju; ker je notranja državna politika in so notranje državne razmere sproti uničevale vse uspehe naših narodnih delavcev na plebiscitnem ozemlju.

Kako zgodovinsko dalekosežnega pomena je bil za naš narod in našo državo 10. oktober in koliko se je z dnem 10. okt. 1920 poslabšal naš položaj, se zaveda šele sedaj naša javnost.

Sedaj šele govori naše časopisje jasno:

„Naša javnost niti ne ve, kaj smo 10. oktobra na Koroškem izgubili ne samo v narodnem in političnem, marveč tudi v gospodarskem pogledu. Koroško je imele za nas v industrijskem pogledu poseben pomen. V Železni Kaplji in v Pilberku smo izgubili svinčene rudnike, (v vrednosti 4 milijard), ki so poleg enakih rudnikov v Srbiji (ki so v rokah francoskega kapitala) in neznatnih plastij v Bosni dajali možnost za ustanavljanje manjših industrij, ki bi nas rešile uvoza gotovih nujnih proizvodov od zunaj. V Reberci je izgubljena moderna tovarna sulfid-celuloze (ki je bila že v slovenske roke prešla), a s tem je izpodrežano obratovanje našim papirnicam v Vevčah, Radečah in v Zagrebu, ker jim sedaj preostane za dobavo celuloze le še tovarna v Drvarju v Bosni, ki je pa pod državnim sekvstrom zmanjšala produkcijo in vsled prometnih razmer ne more redno odpravljati svojega proizvoda. Najhuje pa je, da je vsled tega izida na Koroškem prišla v nevarnost največja in najmodernejša železna industrija v Jugoslaviji: na Jesenicah in jeseniška železnica sama, ki lo skušajo dobiti v roke Italijani. To je bil tudi glavni razlog, da so Italijani tako intenzivno podpirali Nemce na Koroškem. — Kaj smo v stratežičnem oziru izgubili z Velikovcem, ki obvladuje dravsko dolino, se trenutno morda podcenjuje, toda v bodočnosti bi se utegnili tu raztezati meja Germanije, proti kateri si bo vsak narod zagotovil čim ugodneše stratežične meje, nosebno pa bi to morala storiti Jugoslavija.“

Samo en izhod je dan: Pogledati bridki resnici v obraz in vsa naša bol naj se zlije v neumorno delo za osvobodjenje naših zaslužjenih bratov in oropane zemlje.

Zgodovina je pravična sodnica in maščuje vsako nasilje — često po dolgih vekih. Pripravljajmo tla za dan maščevanja — v naši državi in izven nje!

Naše vlade dolžnost je, da bo znala našim rojakom izven državnih mej preskrbeti potrebnih narodnih garancij in sredstev, da si bodo lahko ohranili svoj jezik.

Nas v državi pa čaka drugo delo: Dokler bo živela zavest v našem narodu, da je Koroška in druga slovenska zemlja izven države tudi naša last, toliko časa nam je upati, da jo dobimo nazaj. Vsak naš državljan naj pozna našo narodno zemljo izven države še bolj nego ono v državi sami!

In to seme naše narodne zavesti vsadimo že v mladino. Dokler bo živela Koroška v srcih naše mladine, toľko časa je Koroška še vedno naša, kajti žar ljubezni do neosvobolene domovine vzplamtí često v drugem ali tretjem rodu naroda; tedaj se realiziraó ideali pradedov, ker so jih z ljubezniljo gojili v dovzetnih srcih mladine.

Učiteljstvo, — usoda naših neosvoboljenih bratov in oropane zemlje je v tvojih rokah!

Več iredentizma in več duha narodne eksnanzivnosti v naši šole!

ALPIN SPREITZ: Podedovanje in vzgoja.

Činitelji ki jih je starejša fiziologija poznamenovala z izrazi »circumfusa in-vesta« (klima, zrak, teren, način življenja, hrana), preobrazujejo človeški organizem

notom trainega vplivanja tako, da se stvori temperament. Svolstva raznih temperamentov so nam iz učnih kniž psihologije znana.

Analogen je vpliv vzgoje. Ona je moralničen medij in nie končni smoter ali rezultat je značaj, ki uravnava in usmeri naša delanja do gotovih načelih ki so podrelena nekemu vrhovnemu ali vodilnemu načelu.

Vzgoja v pravem pomenu besede ne obstoja samo iz naukov učiteljev in staršev. Pogovori, ki jih poslušamo, knjige ki čitamo običaji in religiozni nazori učinjujejo na dušo kakor trahni čutni doiml na telo.

Te učinke se na ne sme pretiravati, kot so to učili Jean Baptiste Lamarck in njegovi predniki v razvoju organizmov. Predstavljali so si deloma preveč nazorno fizične činitelje za ustvarjalnoče. V opremo je en primer. Veliki vrat in trup žirafe je značilen slučaj. Znana je, da je žirafa najvišja žival. Živi v centralni Afrki in prebiva po pokralinah, koder je zemlja skoraj vsekar brez moče in brez zelišč. Vsled tega se hrani z listlem dreves, na katera se mora stegovati, če jih hoče z doletim, začrnelim lezikom smukati. Potom te navade so se ti srednje nove podaljšale in istočasno se je vrat razteznil tako, da brez orivzdiganja zadnjih nog lahko doseže višino 6. metrov.

Toda hitimo dalje. — Najenjalnejša vzgojna metoda in če se ista še tako prilagodi duševni konstituciji otrok, ne opravi ničesar če ima gojenec velike duševne hibe, ali je brez slehernega prirodnega dara.

V nastopnem hočemo ugotoviti, v kolikor so pretiravali ali preocenjevali v zadnjih stoletjih na eni strani pedagog vpliv vzgoje na drugi na razni misleci podedovanje na duševni razvoj človeka. Cartezus, (René Descartes) znameniti francoski mislec 17. stoletja, oče dualističnega svetovnega naziranja, ki priznava neodvisnost duha in materije, ter shvata mehnično svetovno naziranje z dogmami cerkve, le smeó trdití, da je zdraví človeški razum v svetu tako enakomerno porazdeljen da je vzrok duševnih razlik iskati edinože v tem deistvu ali razlozu, ker usmerjajo ljudi svoje misli na razna torišča. — Ta enostranski nazor je nato senzualizem, filozofska struja ki izvajala vse višje zavestne vsebine (Bewußtseinsinhalte) edinole iz čutnih zaznav, v svoji mržnji proti vsem, kar je veljalo za priroteno še pretiraval.

Predstavnik angleške filozofije in empiirične psihologije v 18. stoletju, John Locke je bil mnenja, da je novorojen otrok nekakšna tabula rasa (nepopisana tabla) in je zatrljeval, da so si ljudje le vsled vzgoje različni. Po njegovem nazoru pride na 100 ljudi 80, ki so vsled svoje vzgoje človeški družbi koristni ali škodljivi in so slabi ali dobri. — Ta nazor bi bil popolnoma opravljen, če je premisa pravilna. — Deteta istovetiti s »tabula rasa« je dopustivo le v pesniških izrazih.

Neoporečno deistvo je, da otroci že tudi v zorni mladosti različno sprejemajo čutne doime in sicer po individualni duševni konstituciji. Otroci ni nasiven pri čutnih doimih temveč aktiven, kakor vsak organizem. Razni otroci reagirajo na iste čutne doime različno.

Claude Adrien Helvetius, francoski mislec (1715—1771) je trdil, da so vsi ljudje enaki in rojeni vsi z enakimi darovi. Razlike povzroča le vzgoja. Ta nazor je